

**PRAKTYKA POCIĄGANIA DO ODPOWIEDZIALNOŚCI
KARNEJ OSÓB, BĘDĄCYCH SPRAWCAMI PRZESTĘPSTW
PRZECIWKO PRAWOM PRACOWNICZYM**

G. Lucyk
doktorant katedry
dyscyplin prawa
karnego
Narodowego
Uniwersytetu
Spraw
Wewnętrznych
(Lwów, Ukraina)

Artykuł zawiera analizę wyroków sądowych skazujących osoby, będące sprawcami przestępstw przeciwko prawom pracowniczym, na podstawie których wykryte zostały pewne luki w regulacji prawnej tych praw. Autor wnosi propozycję udoskonalenia obowiązujących przepisów, które ustanawiają odpowiedzialność za zbrodnie w tej kategorii.

Słowa kluczowe: przestępstwa przeciwko prawom pracowniczym, kara, praktyka sądowa.

**THE PRACTICE OF CRIMINAL PROSECUTION OF
PERSONS, GUILTY OF COMMITTING CRIMES AGAINST
LABOUR HUMAN RIGHTS**

Abstract: Analyzed the verdicts of the courts which sentenced persons, guilty of committing crimes against labour human rights, on the basis of which identified some gaps in the legal regulation of these rights. Proposed upgrading of the existing sanctions regulations, which establish responsibility for crimes of this category

Keywords: crimes against labour human rights, punishment, judicial practice.

**ПРАКТИКА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ,
ВИННИХ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ТРУДОВИХ ПРАВ ЛЮДИНИ**

Анотація. Проаналізовано вирокі судів про засудження осіб, винних у вчиненні злочинів проти трудових прав людини, на основі яких виявлено певні прогалини у кримінально-правовому регулюванні цих прав. Запропоновано вдосконалення санкцій чинних норм, які встановлюють відповідальність за вчинення злочинів даної категорії.

Ключові слова: злочини проти трудових прав людини, покарання, судова практика.

Постановка проблеми. Згідно із статистичними даними, у 2011 році органами прокуратури України порушено 2 858 кримінальних справ про вчинення злочинів проти трудових прав людини, з них до суду для розгляду по суті скеровано 2 773 кримінальні справи [1]. В той же час, судами України постановлено вироків (винесено постанов) відносно 2 925 осіб про вчинення ними злочинів вказаної категорії, з яких 1 402 особи (або

48 %) засуджено, а відносно 1 521 особи (або 52 %) кримінальні справи закриті у зв'язку із звільненням від кримінальної відповідальності на підставі ст. ст. 45-48 КК України [2]. Як бачимо, велика кількість осіб, які вчинили злочини проти трудових прав людини не понесли передбаченого законом покарання за їх вчинення. Водночас, без такого кримінально-правового інституту як покарання держава не змогла б забезпечувати нормальну життєдіяльність суспільства.

Стан дослідження. Дослідження практики призначення покарання завжди займало особливе місце в науці кримінального права. На основі вивчення судових рішень можна прослідкувати тенденцію впливу і реагування на осіб, які вчинили злочини. Аналізом практики притягнення до кримінальної відповідальності, зокрема, за вчинення злочинів проти трудових прав людини, займалися Климишин І.П., Лихова С.Я., Чекан Н.М., Топчій В.В. та інші. Однак, на жаль, комплексне монографічне дослідження вивчення важливих аспектів призначення покарання та удосконалення санкцій кримінально-правових норм, які встановлюють відповідальність за вчинення злочинів вказаної категорії відсутнє.

Виклад основного матеріалу. Найпоширенішими кримінально-караними діяннями у сфері трудових прав людини є незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів, а також інше грубе порушення законодавства про працю, передбачене ст. 172 КК України, за вчинення яких встановлено покарання, які не пов'язані з ізоляцією від суспільства.

За результатами вивчення 100 вироків за 2007-2011 роки у кримінальних справах про засудження осіб за вчинення вказаного злочину з'ясовано, що найчастіше судами застосовується такий вид покарання як штраф (84,2 %). Штраф призначався як за незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів, так і за інше грубе порушення законодавства про працю, розмір якого коливається від 30 до 50 н.м.д.г. При цьому, штраф із розстрочкою виплати певними частинами не призначався, видається, що це пов'язано із врахуванням призначення і так мінімальних розмірів цього виду покарання. Одночасно, розмір штрафу від 50 і лише до 88 н.м.д.г. призначався за вчинення як незаконного звільнення, так і іншого грубого порушення законодавства про працю щодо матері, яка має дитину віком до 14 років (ч. 2 ст. 172 КК України).

Аналогічна ситуація спостерігається також при призначенні штрафу за вчинення грубого порушення угоди про працю, передбаченого ст. 173 КК України, розмір якого встановлено до 50 н.м.д.г. Згідно із положенням п.3 ч.1 ст. 65 КК України, призначаючи покарання суд враховує ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання [3], тобто ті моменти, які повинні впливати на розмір та вид призначеного покарання. Якщо прийняти до уваги відсутність обставини, що обтяжують покарання та ідентичність пом'якшуючих обставини при вчиненні злочинів, передбачених ст. ст. 172, 173 КК України, то встановлюючи однаковий розмір штрафу за вчинення цих злочинів, законодавець позбавив суд вибору призначити штраф у збільшеному розмірі за більш суспільно небезпечне діяння (ст. 173 КК України), ніж те, яке передбачене ст. 172 КК України.

Крім цього, виходячи із встановленого розміру штрафу за грубе порушення угоди про працю такий не відповідає ступеню його суспільної небезпеки, адже, в порівнянні, наприклад, із розмірами адмінстягнень, передбачених за вчинення порушень правил дорожнього руху, такі є незначними. Зокрема, якщо за ч.2 ст. 122-5 КУпАП передбачено стягнення у виді штрафу у розмірі від 2000 до 3000 н.м.д.г., ч. 2 ст. 123 - від 50 до 70 н.м.д.г., то розміри штрафу як покарання у ч. ч.1, 2 ст. 173 КК України лише від 30 і до 100

н.м.д.г. У зв'язку із цим, варто було б збільшити розмір штрафу у ч.1 ст. 173 КК України від 50 до 100 н.м.д.г, у ч. 2 - від 100 до 200 н.м.д.г.

Найефективнішим видом покарання за порушення законодавства про працю, передбаченого ст. 172 КК України, такі автори як Климишин І.П. [4, с. 270], Чекан Н.М. [5] називають позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, яке, як правило, застосовується судом до певної категорії осіб, зокрема: які раніше вчинили аналогічний злочин та звільнялись від кримінальної відповідальності з нереабілітуючих підстав або засуджувались до штрафу; які раніше притягались до адміністративної відповідальності за ч.1 ст. 41 КУпАП; які перебувають за межами України і ухиляються від явки до суду [4, с. 271-272]. Даний вид покарання призначається і до осіб, які до постановлення вироку вже не обіймали посаду або не займалися діяльністю, з якими було пов'язане вчинення злочину, зокрема, 22.02.2010 вироком Вільногірського міського суду Дніпропетровської області засуджено непрацюючого А., який обіймаючи посаду селищного голови вчинив злочини, передбачені ч.2 ст. 172, ч.1 ст. 382 КК України [6].

Крім штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, санкцією ч.1 ст.172 КК України також передбачено покарання у виді виправних робіт. В проаналізованих судових рішеннях винним особам такий вид покарання не призначався. Проаналізована судова практика з даного питання Климишин І.П. [4, с. 274] засвідчила, що цей вид покарання застосовується дуже рідко. Можливо, судами враховано положення аб. 2 п. 12 Постанови Пленуму Верховного Суду України №7 від 24.10.2003 «Про практику призначення судами кримінального покарання», згідно якого суди не повинні призначати виправні роботи особам, які вчинили злочини, пов'язані з виконанням ними службових або професійних обов'язків, коли залишення винного на тій самій роботі може призвести до послаблення виховного й запобіжного впливу покарання або до вчинення таких же злочинних діянь [7]. Щодо недоцільності призначення покарання у виді виправних робіт за вчинення злочину, передбаченого ст. 172 КК України виступає і Чекан Н.М. [5, с. 453].

Видається, що найефективнішим покаранням за вчинення злочину, передбаченого ст. 172 КК України були б громадські роботи, які передбачають виконання засудженим визначених йому безоплатних суспільно корисних робіт. Такий характер цих робіт означає, що вони, по-перше, здійснюються не на користь потерпілого чи будь-якої іншої особи, а в інтересах суспільства (громади) і, по-друге, мають соціальну, а не економічну спрямованість [8, с. 399].

На думку Березовської Н.Л., досить важливим елементом, який сприятиме карі та виправленню особи, засудженої до громадських робіт є те, що це покарання відбуватиметься не на тому підприємстві, в установі, організації, де засуджений працює або відпочиває, а в місцях, указаних органами місцевого самоврядування [9, с. 52]. Громадські роботи сприяють державній політиці, спрямованій на невідворотність покарання і водночас на його гуманізацію. Виконання цього виду покарання не потребує витрат державних коштів на утримання засудженого [10, с. 45].

Наводячи в приклад вищезазначену позицію Верховного Суду України, що залишення винного на тій самій роботі (при виконанні виправних робіт) може призвести до послаблення виховного й запобіжного впливу покарання або до вчинення таких же злочинних діянь, то громадські роботи виконуватимуться не за постійним місцем роботи засудженого, оскільки таке є просто неможливим за їх суттю, тому не призведе до послаблення будь-якого впливу покарання. В такому разі постає питання про необхідність

доповнити аб. 2 ч.1 ст. 172 КК України таким видом покарання як громадські роботи строком від 60 до 120 годин, аб.2 ч.2 ст. 172 КК України – від 120 до 240 годин.

Проаналізувати практику призначення покарання за ст. 174 КК України не виявляється можливим, так як з 2001 по 2012 роки даний злочин не зареєстровано, особи до кримінальної відповідальності за його вчинення не притягались.

Статтею ст. 175 КК України передбачено відповідальність за безпідставну невиплату заробітної плати. Враховуючи досить широкий перелік покарань, передбачених санкцією вказаної статті на практиці виникає також й багато проблем щодо їх застосування.

Штраф як один із видів покарання призначався у 53 % із 100 проаналізованих вироків. Згідно санкції ч.1 ст. 175 КК України безпідставна невплата заробітної плати карається штрафом від 500 до 1000 н.м.д.г. Проте, як показує практика, винні особи засуджувались до штрафу із застосуванням ст. 69 КК України в розмірі нижчому від найнижчої межі встановленої в санкції статті - від 32 н.м.д.г. Як наприклад, вироком Костопільського районного суду Рівненської області від 18.10.2010 засуджено голову правління ВАТ «Костопільське АТП-15638» за безпідставну невиплату заробітної плати працівникам підприємства в розмірі 84 тис. грн. до 32 н.м.д.г. (544 грн.) [11].

Штраф у розмірі, який на даний час передбачено у ст. 175 КК України, встановлено з прийняттям 19.02.2009 Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за несвоєчасну виплату або безпідставну виплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших встановлених законом виплат», замість від 100 до 300 н.м.д.г., як це було до прийняття зазначеного закону. Проте, і до внесення вказаних змін, суди також застосовували ст. 69 КК України призначаючи покарання у виді штрафу у розмірі від 30 н.м.д.г. Так, вироком Калинівського районного суду Вінницької області від 23.03.2007 засуджено А. за невиплату працівникам заробітної плати на суму 126 тис. грн. до 30 н.м.д.г. (510 грн.) [12], і такі випадки є непоодинокими [13].

За вчинення безпідставної невиплати заробітної плати законодавець встановив також покарання у виді виправних робіт, зміст яких полягає в обмеженні переліку трудових та матеріальних прав засудженого, оскільки при відбутті покарання він зазнає тих же незручностей, що і потерпілий – недоотримує із своєї заробітної плати ту суму коштів, яка згідно вироку відраховується в дохід держави, і обмежує себе в отриманні тих благ, які можна було б за них придбати. Для виправних робіт характерно, що утримання із заробітку засудженого здійснюється протягом всього строку відбування покарання. Засуджений не вправі внести наперед всю суму, яка підлягає стягненню з нього, і лише після відбування строку покарання із засудженого знімаються всі обмеження, пов'язані з виправними роботами.

З такою думкою не погоджується Черкасов С.В., який зазначає, що покарання у виді виправних робіт в сучасних умовах практично повністю втратило свій карально-виховний потенціал, набуло суто монетарного характеру, перетворившись на деяку подібність «штрафу в розстрочку» і підлягає виключенню з КК України [14, с. 20]. Не є поширеною і практика призначати виправні роботи, що свідчить про неготовність судів застосовувати такий вид покарання. Так, із всіх 100 проаналізованих судових рішень лише у 14 % призначено виправні роботи.

Також законодавцем передбачено додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю за вчинення злочину, передбаченого ст. 175 КК України, позитивні ознаки якого полягають в тому, що засуджений не ізолюється від суспільства та це не викликає тяжких змін у його психіці.

Хоча, вивчивши судову практику Верховним Судом України констатовано, що суди не повною мірою використовують можливості кримінального закону з цього питання [15, с. 20], і таке покарання призначається у кожному третьому вирокі.

Варто зазначити, що із прийняттям КК України у 2001 році в ч. 2 ст. 175 не передбачалось покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що трактувалось як недолік. Тому, з метою орієнтування судів на застосування даного покарання Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та ... » від 19.02.2009, доповнено аб.2 ч.2 ст. 175 КК України вказаним видом покаранням.

Найтяжчим покаранням за безпідставну невиклату заробітної плати передбачено позбавлення волі. Проте, як показує практика, при постановленні вироків суди насамперед зорієнтовані на застосування покарання не пов'язаного з ізоляцією від суспільства. Проте, на практиці зустрічаються й інші випадки. Так, в одиничних випадках судами призначається позбавлення волі, яке засуджені «реально» не відбували, а звільнялися від його відбування з випробуванням як правило терміном на 1 рік. Проте, при вивченні таких вироків не визначено обставин, які найчастіше судами враховуються при призначенні саме цього виду покарання. Доприкладу, при повному визнанні підсудним вини, щирому каятті, позитивній характеристиці особи, при сприянні у розкритті злочину, вчиненні злочину вперше та за умови відсутності обставин, що обтяжують покарання, суди призначають позбавлення волі. В той же час, з врахуванням аналогічних характеристик призначаються й інші покарання не пов'язані з ізоляцією від суспільства.

Однак, все ж таки, зустрічаються випадки засудження осіб до позбавлення волі без застосуванням ст. 75 КК України. Зокрема, 05.09.2011 Джанкойським міськрайонним судом Автономної Республіки Крим визнано винним директора КРП «ВПВКГ м. Джанкой» Ш. у вчиненні злочинів, передбачених за ч.1 ст. 175, ч.1 ст. 366 КК України та призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 5 років 1 місяць з позбавленням права обіймати посади пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій строком на 3 роки [16]. Варто зазначити, що при визначенні такої міри покарання суд врахував те, що особа раніше притягувалася до кримінальної відповідальності за вчинення тяжкого злочину, злочину середньої тяжкості та вчинила нові злочини під час невідбутого покарання від якого звільнена з випробуванням.

Беручи всі «за» та «проти» застосування позбавлення волі за безпідставну невиклату заробітної плати як одного із видів грубого порушення законодавства про працю, доцільно виключити із аб.2 ч.1 ст. 175 КК України такий вид покарання як позбавлення волі, оскільки ізоляція від суспільства не приведе до виправлення особи засудженої за вчинення даного злочину. При цьому, варто було б збільшити розмір покарання у виді штрафу у ч.1 від 1000 до 1500 н.м.д.г., ч. 2 – від 1500 до 2000 н.м.д.г.

До другої категорії кримінальних справ, вирокі у яких проаналізовано, необхідно віднести ті, якими визнано винними осіб у вчиненні злочинів, передбачених ст. ст. 271-274 КК України. Вказані злочини пов'язані із порушенням вимог законодавства про охорону праці вчиняються з необережності, тому суди в більшості випадків признають покарання не пов'язані з позбавленням волі, такі як штраф та виправні роботи.

Аналіз 100 вироків засвідчив, що призначаючи покарання за злочин, передбачений ч.1 ст. 271 КК України, наслідками якого є заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого, встановлено покарання у виді штрафу, виправних робіт, обмеження волі, з яких суди найчастіше (у 87 %) обирають штраф, з них у 47% розмір штрафу мінімальний - 30 н.м.д.г. За ч.2 ст. 271 КК України, де кваліфікуючою ознакою є загибель людей або інші тяжкі

наслідки, суди обирають позбавленням волі, однак, на підставі ст. 75 КК України звільняються від його відбування встановлюючи іспитовий строк.

Із вивчених рішень позбавлення волі із «реальним» його відбування не призначалось. Застосувавши ст. 75 КК України строк позбавлення волі коливався від 1 до 3 років, навіть при наявності загибелі декількох людей. Доприкладу, 05.06.2008 Чаплинським районним судом Херсонської області визнано винною начальника цеху одного із комунальних підприємств у вчиненні злочину, передбаченого ч.2 ст. 271 КК України, внаслідок дій якої працівники ремонтної бригади отруїлись чадним газом, що спричинило смерть трьох осіб, одна - отримала середньої тяжкості тілесні ушкодження та легкі тілесні ушкодження спричинено одинадцятьом особам. Вироком суду засудженій призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 2 роки з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю строком на 1 рік, застосувавши ст. 75 КК України звільнено від відбування покарання з випробуванням строком 1 рік [17].

Також, ч.2 ст. 271 КК України передбачено додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, яке на практиці призначається дуже рідко - у 9%. Попри це, у 16% із проаналізованих 100 вироків із застосування ст. 69 КК України, за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання, суди призначали штраф, який не передбачений аб.2 ч.2 ст. 271 КК України. Штраф, розмір якого коливався від 30 до 117 н.м.д.г. застосовувався до винних осіб, дії яких спричинили смерть потерпілих. Зокрема, 08.07.2008 вироком Бориславського районного суду Херсонської області засуджено голову фермерського господарства за ч.2 ст. 271 КК України, в результаті дій якого наступила смерть потерпілого, з призначенням штрафу у розмірі 30 н.м.д.г. [18].

Практика призначення покарання за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, відповідальність за які передбачена ч.1 ст. 272 КК України аналогічна призначенню покарання за ч.1 ст. 271 КК України. Найчастіше призначається штраф мінімального розміру – 30 н.м.д.г. (47,5%), максимального – 50 н.м.д.г. (32,5%). Одночасно, з'ясовано, що застосування до винних осіб виду та розміру покарання за вчинення діянь, які створили загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків є рівнозначним покаранню, яке призначається за діяння, які реально заподіяли шкоду у вигляді, наприклад, середньої тяжкості тілесних ушкоджень. Така ситуація свідчить про не повне врахування судами особливостей конкретного злочину і обставин його вчинення, зокрема, характеру і ступеня наслідків, що настали. Як от, вироком Рожнятівського районного суду Івано-Франківської області від 18.02.2011 визнано винним приватного підприємця у вчиненні злочину, передбаченого ч.1 ст. 272 КК України, за те, що він встановив у приміщенні кухні кафе газобалонну установку, яка не була прийнята в експлуатацію спеціалізованим підприємством по газопостачанню та не провів контрольну опресовку вказаної установки, що створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків, оскільки кафе працювало. Підсудньому призначено покарання у виді штрафу в розмірі 30 н.м.д.г. [19].

Видається, при призначенні покарання за злочин, передбачений ч.1 ст. 272 КК України судам необхідно враховувати обставини вчинення злочину, характер та тяжкість наслідків, що настали, кількість потерпілих та інше, адже саме через їх розкриття можна реалізувати принципи законності, справедливості, обґрунтованості та індивідуалізації покарання.

Що ж стосується практики призначення покарання за ч.2 ст. 272 КК України (як і за ч.2 ст. 271) варто зауважити, що незважаючи на передбачення санкцією статі покарань,

пов'язаних з ізоляцією від суспільства, суди звільняють засуджених від відбуття покарання на підставі ст. 75 КК України або застосовують положення ст. 69 КК України. Звільнення від відбування покарання застосовувалось навіть у тих випадках, коли підсудній частково визнавав свою вину у вчиненні злочину або в наслідок його діянь наступала смерть потерпілого. Застосування ст. 69 КК України спостерігалось у 56% проаналізованих вироків. Із цієї кількості у 61% суди переходили до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті за цей злочин, зокрема, штраф та виправні роботи; у 39 % суди не призначали додаткового покарання, що передбачене в санкції статті як обов'язкове - позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Така практика не може бути визнана обґрунтованою і такою, що забезпечує виконання вимог ст. ст. 50 та 65 КК України, особливо у справах, у яких в наслідок протиправних дій засуджених наступала смерть потерпілих. Застосування ст. ст. 69 і 75 КК у справах про тяжкі злочини (ч.2 ст.271 та ч.2 ст.272 КК) апеляційні суди розцінюють як тенденцію до необґрунтованого пом'якшення покарання і вважають таку практику неправильною [20, с. 28].

Викладені висновки зроблено Верховним Судом України у 2007 році. Про безпідставність застосування судами норм про умовне засудження та відстрочку виконання вироку наголошувалось і у Постанові Пленуму Верховного Суду України №9 від 03.10.1986 [21]. Нами ж проаналізовані вироків у кримінальних справах, постановлені впродовж 2007-2011 років внаслідок чого з'ясовано, що судова практика продовжує йти шляхом призначення покарання за вчинення вказаних злочинів із застосуванням ст. ст. 69, 75 КК України. Тому, призначення найбільш тяжкого покарання у вигляді позбавлення волі за дані злочини, повинно бути обґрунтоване і не викликати сумнівів в його застосуванні.

Висновки. Вивчивши вироків судів, постановлені у кримінальних справах про вчинення злочинів проти трудових прав людини виявлено певні прогалини і упущення у кримінально-правовому регулюванні цих прав та відмічено про необхідність вдосконалення чинних норм, які встановлюють відповідальність за їх вчинення, зокрема:

- варто в аб. 2 ч.1 ст. 172 КК України передбачити покарання у виді громадських робіт строком від 60 до 120 годин, в аб.2 ч.2 ст. 172 КК України – від 120 до 240 годин;
- із аб. 2 ч.1 ст. 175 КК України виключити такий вид покарання як позбавлення волі, при цьому, збільшити розмір покарання у вигляді штрафу у ч.1 - від 1000 до 1500 н.м.д.г., у ч.2 – від 1500 до 2000 н.м.д.г.;
- при призначенні покарання за злочини, які передбачені нормами, що встановлюють відповідальність за порушення вимог законодавства про охорону праці, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, судам необхідно враховувати кількість потерпілих, характер та ступінь настання наслідків та інші обставини вчинення злочину.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основні показники про роботу прокурора за 12 місяців 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104404&libid=100820.
2. Звіт про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, надіслано на додаткове розслідування, повернуто прокурору для усунення порушень (ст. 249-1 КПК України), неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання. Форма №6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sv.od.court.gov.ua/sudova_statystyka/52013/.

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Климишин І.П. Покарання за грубе порушення законодавства про працю / І. Климишин / Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. - №3. – С. 268-278.
5. Чекан Н.М. Санкції норм за вчинення злочинних посягань, пов'язаних з порушенням законодавства про працю. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за їх вчинення / Н. Чекан / Форум права. – 2010. - №3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-3/10hnmziv.pdf>.
6. Вирок Вільногірського міського суду Дніпропетровської області від 22.02.2010 у справі №1-3/10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8021809>.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України №7 від 24.10.2003 «Про практику застосування судами кримінального покарання». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03/page>.
8. Кирись Б. Громадські роботи як вид покарання за кримінальним правом України / Б. Кирись // Вісник Львівського ун-ту : зб. наук. праць. Серія юридична. – 2004. – Вип. 39. – С. 399-406.
9. Березовська Н.Л. Покарання неповнолітніх і виправно-трудоий вплив : монографія / Н. Березовська. – Одеса : Фенікс, 2011. – 250 с.
10. Ахтирська Н.М. Громадські роботи як вид кримінального покарання та засіб превенції / Н. Ахтирська // Вісник Верховного Суду України. - 2007. - № 7. – С. 43-48.
11. Вирок Костопільського районного суду Рівненської області від 18.10.2010, справа №1-181/10. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12095130>.
12. Вирок Калинівського районного суду Вінницької області від 23.03.2007, справа №1-82/2007. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1044003>.
13. Вирок Щорського районного суду Чернігівської області від 20.07.2007, справа №1-70/2007. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/9109114>; Вирок Шумського районного суду Тернопільської області від 25.07.2007, справа №1-53. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/630742>.
14. Черкасов С.В. Кримінологічна концепція альтернативних мір покарання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / С. Черкасов. – Одеса, 2005. – 21 с.
15. Практика розгляду судами кримінальних справ про невиконання заробітної плати, стипендій, пенсій чи інших установлених законом виплат // Вісник Верховного суду України. – 2006. - №10 (74). – С.15-21.
16. Вирок Джанкойського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим від 05.09.2011, справа №1-459/11. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/20102686>.
17. Вирок Чаплинського районного суду Херсонської області від 05.06.2008, справа №1-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1922818>.

18. Вирок Бериславського районного суду Херсонської області від 08.07.2008, справа №1-215. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/2375346>.

19. Вирок Рожнятівського районного суду Івано-Франківської області від 18.02.2011, справа №1/0913/30/11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13851318>.

20. Практика розгляду судами кримінальних справ про злочини, пов'язані з порушенням вимог законодавства про охорону праці // Вісник Верховного Суду України. – 2007. - №6 (82). – С. 23-29.

21. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 03.10.1986 «Про практику застосування судами України законодавства і виконання постанови Пленуму Верховного Суду України у справах, пов'язаних з порушенням вимог законодавства про охорону праці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-86>.

THE PRACTICE OF CRIMINAL PROSECUTION OF PERSONS, GUILTY OF COMMITTING CRIMES AGAINST LABOUR HUMAN RIGHTS

G. LUTSYK

Problem. According to statistics, in 2011, initiated by the Prosecutor of Ukraine 2858 criminal cases involving the commission of crimes against human rights, including to the court for consideration on the merits directed 2773 criminal cases [1].

At the same time, the courts rendered judgments Ukraine (ordered) relative to 2925 persons for crimes they commit this category, of which 1 402 people (or 48%) judged as relatively 1 521 people (or 52%) of criminal cases closed in due to the exemption from criminal liability under art. 45-48 of the Criminal Code of Ukraine [2].

As you can see, a large number of persons who have committed crimes against human rights did not suffer statutory penalties for their commission. However, without such a penal institution as punishment the state could not ensure the normal functioning of society.

Status of research. The study of sentencing practices has always been a special place in the science of criminal law. On the basis of court decisions can influence the tendency to follow and respond to persons who have committed crimes.

Analysis of practices criminal prosecution, including for crimes against human rights, engaged Klymyshyn I.P., Lyhova S.J., Chekan N.M., Topchiy V. and others. However, unfortunately, a comprehensive monographic research study important aspects of sentencing and improving sanctions of criminal law that impose liability for crimes of this category is missing.

The main material. The most common criminal and punishable in the area of labor rights is illegal dismissal from work for personal reasons, as well as other serious violation of labor law under Art. 172 of the Criminal Code of Ukraine, which is set for committing penalties that are not associated with isolation from society.

As a result of the study of 100 judgments for 2007-2011 in criminal cases involving convictions for committing the said crime found that courts often used as a form of punishment as a penalty (84.2%).

The penalty for illegally appointed as an employee from work for personal reasons, and for other serious violations of labor legislation, the amount of which varies from 30 to 50. In this case,

a fine of deferred payments to certain parts not intended, it appears that this is due to taking into account the purpose and so the minimum of the penalty.

At the same time, the size ranging from 50 to 88 and only appointed by the commission as illegal dismissal and other gross violations of labor legislation for the mother with a child under the age of 14 years (ch. 2, art. 172 of the Criminal Code of Ukraine).

A similar situation is observed in the appointment of a fine for committing gross violations of labor agreements under Art. 173 CC of Ukraine, whose size is set to 50. According to the provisions of paragraph 3 of Part 1 of Art. 65 Criminal Code of Ukraine, by imposing sentence the court takes into account the severity of the offense and the identity of the perpetrator and the circumstances mitigating and aggravating [3], the points that should influence the size and type of sentence. If we take into account the circumstances of the absence of aggravating and mitigating circumstances in identity crimes under Art. 172, 173 of the Criminal Code of Ukraine, the setting is the same fine for committing these crimes, lawmakers stripped the court to appoint a fine choice in a larger size for a more socially dangerous act (Art. 173 of the Criminal Code of Ukraine) than that under Art. 172 of the Criminal Code of Ukraine.

In addition, based on the established fines for flagrant violations of the work as it does not match the degree of public danger, because, compared, for example, size adminpenalty provided for the commission of violations of traffic rules, these are minor.

In particular, if the Part 2 of Art. CAO 122-5 provides for penalties in the form of a fine of 2000 to 3000 , ch. 2, Art. 123 - 50 to 70 , the fines as punishment in Part 1, 2 art. 173 of the Criminal Code of Ukraine only between 30 and 100 therefore, it would increase the fine in part 1 of article 173 CC of Ukraine from 50 to 100, in ch. 2 - 100 to 200.

The most effective form of punishment for violation of labor law under Art. 172 of the Criminal Code of Ukraine, authors such as I.P. Klymyshyn [4, p. 270] Chekan N.M. [5] called the deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities that are usually applied by a court to a category of persons, namely: who previously committed a similar crime and exempt from criminal liability on non grounds or sentenced to a fine; are still subject to administrative liability for Part 1 of Art. 41 CAO; that are outside Ukraine and evading appearance before the court [4, p. 271-272].

This type of penalty is imposed and to persons to rendering the verdict is not covered position or engaged in activities which were related to the crime, in particular, 22.02.2010 verdict Vilnohirs'k City Court of Dnipropetrovsk region sentenced idle A., who occupy the positions of township Chairman has committed an offense under Part 2 of Art. 172, Part 1 Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine [6].

In addition to the fine and disqualification to hold certain positions or engage in certain activities, the sanction of Part 1 of the Criminal Code of Ukraine 172 also provides for the punishment of correctional work.

In the analyzed judgments perpetrators as a form of punishment is not administered. Analyzed the jurisprudence on this issue Klymyshyn I.P. [4, p. 274] showed that this type of punishment is used very rarely.

Perhaps the courts take into account the provisions of AB. 2 p. 12 Decision of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine №7 24.10.2003 «On the appointment of courts of criminal punishment," according to which the courts should not prescribe remedial work to persons who have committed crimes related to their official or professional duties when leaving the perpetrator on the same work may weaken the impact of educational and preventive punishment or to commit the same criminal acts. [7]

Regarding inappropriate punishment in the form of corrective labor for a crime under Art.

172 CC of Ukraine serves Chekan N.M. [5, p. 453].

It seems that the best punishment for a crime under Art. 172 CC of Ukraine would be public works, which involve certain performance convicted him of free community service. This nature of this work means that they are, first, carried out not in favor of the victim or any other person, and in the interests of society (community) and, secondly, have a social, rather than economic orientation [8, p. 399].

According to Beriozovskaya N.L., a very important element that will help brown and correct the person sentenced to community service is that it will not punish at the company, institution or organization where the condemned work or rest, and in places specified by local authorities [9, p. 52].

Public Works promote public policies aimed at the inevitability of punishment while his humanization. Doing this kind of punishment does not require expenditure of public funds for the maintenance of the convicted [10, p. 45].

Citing as an example the above position of the Supreme Court of Ukraine that leaving the perpetrator in the same work (subject to corrective labor) may weaken the impact of educational and preventive punishment or to commit the same criminal acts, the public works are not carried out by the permanent place of the convict, because this is simply impossible for their essence, so do not lead to a weakening of any effect of punishment.

In this case, the question of the necessity to complement AB. 2 Part 1 Art. 172 CC of Ukraine this type of punishment as a community service for a period of 60 to 120 hours ab.2 Part 2 of Art. 172 of the Criminal Code of Ukraine - from 120 to 240 hours.

Analyzing the practice of sentencing for art. 174 of the Criminal Code of Ukraine does not, it is possible, as from 2001 to 2012 the crime is not registered, a person criminally liable for committing not be subject.

Article 175 of the Criminal Code of Ukraine provides for liability for unreasonable failure to pay wages. Given the relatively wide range of penalties prescribed sanction of this article, in practice, there are also many problems related to their using.

Penalty as a punishment was administered in 53% of 100 analyzed sentences. Under penalties Part 1 Art. 175 CC of Ukraine unfounded unpaid wages shall be punishable by a fine of 500 to 1000.

However, in practice, perpetrators are sentenced to a fine of application of Art. 69 Criminal Code of Ukraine in the amount below the lowest limit prescribed by the relevant article – 32.

As such, the verdict Kostopil District Court of Rivne region from 18.10.2010 condemned President of JSC «Kostopil ATP-15638" by unreasonable failure to pay wages to employees of \$ 84 thousands to 32 (544 USD.) [11].

A penalty that is currently provided for in Art. 175 of the Criminal Code of Ukraine provide for the adoption of the Law of Ukraine of 19.02.2009 "On Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offences and the Criminal Code of Ukraine to strengthen responsibility for late payment or unreasonable wages, stipends, pensions or other statutory payments" instead of 100 to 300 as it was before the adoption of the law.

However, even before making these changes, courts also apply Art. 69 Criminal Code of Ukraine imposing sentence of a fine of 30. Thus, the district court verdict Kalynivskyi Vinnytsia region from 23.03.2007 convicted for failure to A. employees wages in the amount of 126 thousands USD to 30 (510 USD.) [12], and such cases are not uncommon [13].

By committing unfair wage arrears legislator also set sentence of correctional labor, the content of which is to limit the list of labor and material rights of prisoners, because the sentence he suffers the same inconvenience as the victim - loses some of his wages the amount of funds

which is calculated according to the verdict in state revenue, and restricts itself to obtain the benefits that could be for them to buy.

To correctional labor characteristic that deduction from earnings convicted performed over the term of sentence. Prisoners are not entitled to bring forward the entire amount to be recovered from it, and only after serving the sentence of the convicted person removed all restrictions related to the corrective work. With this view S.V. Cherkasov doesn't agree, who notes that the sentence of correctional labor under modern conditions almost completely lost its punitive and educational potential, acquired a purely monetary nature, becoming some similarities "the fine in installments" and should be excluded from Criminal Code of Ukraine [14, p. 20].

It is not common practice and prescribe corrective work that demonstrates the unwillingness of courts to apply this kind of punishment. Thus, of all 100 analyzed court decisions only 14% of assigned corrective work.

Also, the legislature provided an additional penalty of deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities for a crime under Art. 175 of the Criminal Code of Ukraine, which are positive signs that the convicted person is not isolated from society and it does not cause serious changes in his psyche.

However, having studied jurisprudence Supreme Court of Ukraine stated that the courts do not make full use of the possibilities of the criminal law on the subject [15, p. 20], and a penalty is imposed in every third sentence.

It should be noted that with the adoption of the Criminal Code of Ukraine in 2001, ch. 2, Art. 175 is not anticipated sentence of deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities, which was interpreted as a disadvantage.

Therefore, in order to target vessels on the application of the penalty the Law of Ukraine "On Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offences and ..." 19.02.2009, supplemented ab.2 Part 2 of Art. 175 CC of Ukraine stated form of punishment.

Most difficult punishment for unreasonable failure to pay wages stipulated in prison. However, in practice, if enacted sentencing courts are primarily focused on the use of punishment is not associated with isolation from society.

However, in practice, there are other cases. Thus, in a few cases courts appointed imprisonment, which condemned "real" is not served, and released on his serving on probation usually valid for 1 year.

However, the study of such sentences is not specified circumstances that are often considered by courts in the appointment of this kind of punishment, with full recognition of the defendant's guilt, sincere repentance, positive characterization of individuals with assistance in uncovering the crime committed the crime for the first time and in the absence of circumstances, not discretionary, courts appoint imprisonment.

At the same time, in view of similar characteristics are assigned other penalties are not associated with isolation from society.

But still, there are cases of convictions to imprisonment without the use of art. 75 of the Criminal Code of Ukraine.

In particular, 05.09.2011 Dzhankojsky City District Court of the Autonomous Republic of Crimea convicted Director of RPC "VPVKH c. Djankoi" C. the offenses provided for by Part 1 of Art. 175, Part 1 Art. 366 of the Criminal Code of Ukraine and sentenced to imprisonment for 5 years, 1 month, with disqualification to hold positions related to the implementation of organizational-administrative and administrative-economic functions for a period of 3 years [16].

It should be noted that in determining the extent of punishment the court took into account that the person was involved in earlier criminal liability for committing a serious crime, the crime

of medium gravity and committed new crimes during the unserved sentence from which is exempt from the test.

Taking all the "for" and "against" the use of imprisonment for non-payment of wages unreasonable as one of the types of gross violations of labor legislation, it is appropriate to exclude from ab.2 Part 1 Art. 175 CC of Ukraine as a form of punishment as imprisonment as isolation from the society will lead to correct a person convicted of committing the crime.

Thus, it would increase the amount of punishment in the form of fines in Part 1 from 1000 to 1500, p. 2 - from 1500 to 2000 . The second category of criminal cases, sentences are analyzed, it is necessary to include those in which persons convicted of crimes under Art. . 271-274 of the Criminal Code of Ukraine. These offenses related to the violation of labor protection legislation committed by negligence, because in most cases the courts recognize punishment not related to imprisonment, such as fines and remedial work.

Analysis of 100 sentences showed that imposing a punishment for crime under Part 1 of Art. 271 of the Criminal Code of Ukraine, which results in injury victim, set punishment in the form of a fine, correctional labor, confinement, of which the courts most often (87%) choosing fine, of which 47% of the fine is minimal - 30 for Part 2 of Art. 271 of the Criminal Code of Ukraine, which is qualified by the death of people or any other grave consequences, courts choose imprisonment, however, pursuant to Art. 75 Criminal Code of Ukraine are exempt from serving his probation setting. Of the studied solutions imprisonment of the "real" it is not serving the intended person. Applying art. 75 Criminal Code of Ukraine the term of imprisonment ranged from 1 to 3 years, even with the death of several people.

For example, 05.06.2008 Chaplynka District Court convicted the Kherson region section chief of one of the utilities in the commission of an offense under Part 2 of Art. 271 of the Criminal Code of Ukraine, due to actions by employees of the repair crews were poisoned by carbon monoxide, which resulted in the death of three persons, one - got moderately severe injuries and minor injuries caused eleven others.

Judgments of the Court sentenced to imprisonment for 2 years with deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities for a term of 1 year, using articles 75 Criminal Code of Ukraine released from probation for a period of 1 year [17]. Also, Part 2 of Art. 271 of the Criminal Code of Ukraine provides for an additional penalty of deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities, which in practice is rarely appointed - 9%.

Despite this, 16% of the analyzed 100 sentences from the application of Art. 69 Criminal Code of Ukraine, in the presence of several circumstances in mitigation of punishment, the courts appoint a fine, which is not provided ab.2 Part 2 of Art. 271 of the Criminal Code of Ukraine.

Fine, whose size ranged from 30 to 117 applied to perpetrators whose actions caused the death of the victims. In particular, 08.07.2008 verdict Borislav district court sentenced the head of the Kherson region farm under Part 2 of Art. 271 of the Criminal Code of Ukraine, the actions which occurred the death of the victim, with the appointment of a fine of 30 [18].

The practice of punishment for violation of safety rules related to high-risk, responsibility for which the Part 1 of Art. 272 CC of Ukraine is similar to sentencing for Part 1 of Art. 271 of the Criminal Code of Ukraine.

Most of the minimum penalty appointed - 30 (47.5%), maximum - 50 (32.5%). At the same time, it was found that application of the perpetrators type and amount of punishment for committing acts which threatened death of people or any other grave consequences is tantamount to punishment which is appointed in respect of acts that are actually caused damage in the form of, for example, moderate physical damage.

This was evident not fully take into account the specific features of the courts of the crime and the circumstances of its commission, including the nature and extent of the consequences that occurred.

As such, the district court Rozhniativ verdict, Ivano-Frankivsk region from 18.02.2011 convicted the sole proprietor of committing a crime under Part 1 of Art. 272 of the Criminal Code of Ukraine, for what he found in the kitchen space gasballoon cafe setting, which was not accepted into service enterprise specialized in supplying and did not conduct control press such plants endangered the death of people or any other grave consequences, as the cafe worked. The defendant was sentenced to a fine of type 30 [19].

Appears in sentencing for offense under Part 1 of Art. 272 CC of Ukraine courts must consider the circumstances of the offense, the nature and severity of the consequences that occurred, the number of victims, etc., because it is through their disclosure could implement the principles of lawfulness, fairness, reasonableness and individualization of punishment.

As for the practice of sentencing for Part 2 of Art. 272 of the Criminal Code of Ukraine (as in Part 2 of Art. 271), it is worth noting that despite the predictions sanction sex punishments associated with isolation from society, the courts release of prisoners serving a sentence under Art. 75 of the Criminal Code of Ukraine or apply the provisions of Art. 69 of the Criminal Code of Ukraine.

Exemption from punishment applied even in cases where the defendant admitted his guilt part of a crime or as a result of his actions came the death of the victim. Application of Art. 69 Criminal Code of Ukraine was observed in 56% of analyzed sentences.

Of this number, 61% go to a court, a milder primary punishment other than those specified by the relevant article of this offense, including penalty and remedial work; 39% of the courts do not assign additional penalties provided for by the relevant article as always - deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities.

This practice can not be considered reasonable and one that ensures compliance with the requirements of Art. 50 and 65 of the Criminal Code of Ukraine, especially in cases where as a result of illegal actions advancing convicted death victims. Application of Art. 69 and 75 of the Criminal Code in cases of serious crimes (Part 2 and Part 2 art.271-272 CC) appellate courts have tended to regard as unreasonable mitigation of sentence and consider this practice inappropriate [20, p. 28]. The above findings made by the Supreme Court of Ukraine in 2007. On the hollowness of courts rules on probation and suspended sentences and stressed in the Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of 03.10.1986 №9 [21].

We also analyzed sentences in criminal cases, enacted during 2007-2011, as a result it was found that the jurisprudence continues to go through the punishment for committing these crimes with the use of art. 69 and 75 of the Criminal Code of Ukraine.

Therefore, the purpose of the most severe punishment of imprisonment for these offenses must be substantiated and is not in dispute in its application.

Conclusions. After reviewing the sentences of courts, enacted in criminal cases involving the commission of crimes against human rights revealed some gaps and omissions in the legal regulation of the rights and noted the necessity to improve on current regulations that impose liability for their commission, including:

- Is in AB 2 Part 1 Art. 172 CC of Ukraine expected sentence of community service for a period of 60 to 120 hours, ab.2 Part 2 of Art. 172 of the Criminal Code of Ukraine - from 120 to 240 hours;
- With AB 2 Part 1 Art. 175 CC of Ukraine exclude this type of punishment as imprisonment, thus, increase the size of the penalty of a fine of Part 1 - from 1000 to 1500 in Part 2 - from 1500 to 2000 ,

- In sentencing for crimes stipulated norms that establish responsibility for violation of labor protection legislation, which caused death of people or any other grave consequences, courts must take into account the number of victims, the nature and extent of occurrence of the consequences and circumstances of the crime.

References:

1. Основні показники про роботу прокурора за 12 місяців 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104404&libid=100820.
2. Звіт про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, надіслано на додаткове розслідування, повернуто прокурору для усунення порушень (ст. 249-1 КПК України), неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання. Форма №6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sv.od.court.gov.ua/sudova_statystyka/52013/.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Климишин І.П. Покарання за грубе порушення законодавства про працю / І. Климишин / Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. - №3. – С. 268-278.
5. Чекан Н.М. Санкції норм за вчинення злочинних посягань, пов'язаних з порушенням законодавства про працю. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за їх вчинення / Н. Чекан / Форум права. – 2010. - №3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-3/10hnmziv.pdf>.
6. Вирок Вільногірського міського суду Дніпропетровської області від 22.02.2010 у справі №1-3/10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8021809>.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України №7 від 24.10.2003 «Про практику застосування судами кримінального покарання». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03/page>.
8. Кириць Б. Громадські роботи як вид покарання за кримінальним правом України / Б. Кириць // Вісник Львівського ун-ту : зб. наук. праць. Серія юридична. – 2004. – Вип. 39. – С. 399-406.
9. Березовська Н.Л. Покарання неповнолітніх і виправно-трудоий вплив : монографія / Н. Березовська. – Одеса : Фенікс, 2011. – 250 с.
10. Ахтирська Н.М. Громадські роботи як вид кримінального покарання та засіб превенції / Н. Ахтирська // Вісник Верховного Суду України. - 2007. - № 7. – С. 43-48.
11. Вирок Костопільського районного суду Рівненської області від 18.10.2010, справа №1-181/10. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12095130>.
12. Вирок Калинівського районного суду Вінницької області від 23.03.2007, справа №1-82/2007. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1044003>.
13. Вирок Щорського районного суду Чернігівської області від 20.07.2007, справа №1-70/2007. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/9109114>; Вирок Шумського районного суду Тернопільської області від 25.07.2007, справа

№1-53. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/630742>.

14. Черкасов С.В. Кримінологічна концепція альтернативних мір покарання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / С. Черкасов. – Одеса, 2005. – 21 с.

15. Практика розгляду судами кримінальних справ про невиконання заробітної плати, стипендій, пенсій чи інших установлених законом виплат // Вісник Верховного суду України. – 2006. - №10 (74). – С.15-21.

16. Вирок Джанкойського міськрайонного суду Автономної Республіки Крим від 05.09.2011, справа №1-459/11. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/20102686>.

17. Вирок Чаплинського районного суду Херсонської області від 05.06.2008, справа №1-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1922818>.

18. Вирок Бериславського районного суду Херсонської області від 08.07.2008, справа №1-215. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/2375346>.

19. Вирок Рожнятівського районного суду Івано-Франківської області від 18.02.2011, справа №1/0913/30/11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13851318>.

20. Практика розгляду судами кримінальних справ про злочини, пов'язані з порушенням вимог законодавства про охорону праці // Вісник Верховного Суду України. – 2007. - №6 (82). – С. 23-29.

21. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 03.10.1986 «Про практику застосування судами України законодавства і виконання постанови Пленуму Верховного Суду України у справах, пов'язаних з порушенням вимог законодавства про охорону праці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-86>.